

Bilaga 3: Bestämmelser om hembygdsrätt i gällande självstyrelselag

Bestämmelserna om hembygdsrätt, om lagstiftningsbehörigheten i fråga om folkbokföring samt om landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet. I urvalet ingår *inte* övriga behörighetsbestämmelser inom rättsområden som anknyter till hembygdsrätten, inte heller bestämmelser om statens mark och byggnader.

Självstyrelselag för Åland 16.8.1991

Ålands författningssamling 1991:71 (Finlands författningssamling 1144/1991)

Ändringshänvisningar i lagtexten och rättsfallhänvisningar enligt Ålands lagsamling 2012

Självstyrelselagens bestämmelser återges i gällande lydelse, nedan ändringarna i nedan återgivna paragrafer:

1995/6 (FFS 1556/1994), till 67 § 1 mom. fogas meningen: *Sådan rösträtt och valbarhet kan på samma sätt medges medborgare i andra stater.* (i kraft 1 januari 1995)

2000/38 (FFS 75/2000), 69 § 1 mom. *ändras, förklaras eller -> ändras eller och ändring, förklaring eller -> ändring eller* (i kraft 1 mars 2000 liksom Finlands grundlag, FFS 731/1999)

2004/11 (FFS 68/2004), 7 § 1 mom. och 72 § 1 mom. *landskapsstyrelsen -> landskapsregeringen*, i 72 § 1 mom. *även stadganden -> bestämmelser* (i kraft 1 juni 2004)

2 kap. Åländsk hembygdsrätt

6 §. Hembygdsrätt med stöd av lag

Åländsk hembygdsrätt tillkommer

1) den som när denna lag träder i kraft har hembygdsrätt enligt självstyrelselagen för Åland (670/1951) och

2) ett barn under 18 år som har finskt medborgarskap och är bosatt i landskapet, om fadern eller modern har hembygdsrätt.

7 §. Förvärv av hembygdsrätt på ansökan

Hembygdsrätt beviljas av landskapsregeringen. (2004/11)

Hembygdsrätt skall, om inte vägande skäl föranleder avslag, på ansökan beviljas finska medborgare som

1) har flyttat in till landskapet och

2) utan avbrott har haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet under minst fem års tid och som

3) har tillfredsställande kunskaper i svenska.

Också den som inte fyller kraven i 2 mom. 2 och 3 punkten kan av särskilda skäl beviljas hembygdsrätt enligt vad som stadgas i landskapslag.

Den omständighet, att person som ansökt om åländsk hembygdsrätt under den tid ansökan var anhängig hos Ålands [landskapsstyrelse] hade flyttat bort från landskapet, utgjorde inte

sådant vägande skäl som avses i [3 § 2 mom.] självstyrelselagen för Åland. HFD 1991 A 3.

[Landskapsstyrelsens] beslut medelst vilket avslagits en tysk medborgares ansökan om åländsk hembygdsrätt på den grund att sökanden saknade finskt medborgarskap, var inte i strid med i [artikel 126.2c EES-avtalet] stadgade krav på likabehandling. HFD 1995 A 3.

Anm. Efter Finlands anslutning till Europeiska unionen gäller i stället för EES-avtalets likabehandlingsregler motsvarande bestämmelser i Romfördraget (bl.a. artikel 12), se Lag om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, FFS 1540/94, FördragsS 102.

Ålands [landskapsstyrelsens] beslut varmed en svensk medborgares ansökan om hembygdsrätt hade avslagits på den grunden att han inte innehade finskt medborgarskap var inte i strid med fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen och de stadganden i Europeiska gemenskapernas rätt vilka med stöd av sagda fördrag iaktas i Finland. [Landskapsstyrelsens] beslut stred inte heller mot det i [7] artikeln i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen stadgade förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet. Inhämtandet av Europeiska gemenskapernas domstols förhandsavgörande ansågs ej vara erforderligt för tolkning av

Europeiska gemenskapens rättsakter. HFD 1996 A 1.

Anm. Art. 7 motsvaras numera av art. 12.

Med beaktande av den tid som ett par bott utanför landskapet på grund av makens specialiseringsutbildning ansågs de inte utan avbrott ha haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet under minst fem år. HFD 2002:92 (omröstn.)

8 §. *Förlust av hembygdsrätt*

Den som förlorar sitt finska medborgarskap förlorar även sin hembygdsrätt.

Om förlust av hembygdsrätt för den som annat än tillfälligt flyttar från landskapet stadgas i landskapslag.

9 §. *Deltagande i val och valbarhet*

I val av lagtingets ledamöter och kommunernas fullmäktige och när övriga förtroendevalda inom landskaps- och kommunalförvaltningen utses får endast den delta som har hembygdsrätt. Endast den som har hembygdsrätt är valbar till sådana uppdrag.

Om rösträtt och valbarhet i vissa fall stadgas i 67 §.

10 §. *Rätt att förvärva fast egendom*

Om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet stadgas i jordförvärvslagen för Åland (3/1975). Inskränkningarna gäller inte den som har hembygdsrätt.

11 §. *Näringsrätt*

Rätten att i landskapet utöva rörelse eller yrke som näring kan för den som inte har hembygdsrätt inskränkas genom landskapslag. En sådan landskapslag får dock inte inskränka rätten för den som är bosatt i landskapet att idka sådan näring som bedrivs utan annat biträde än make eller egna omyndiga barn och utan begagnande av affärslokal, kontor eller något annat särskilt driftställe.

12 §. *Fullgörande av värnplikt*

Den som har hembygdsrätt har rätt att i stället för att fullgöra värnplikt tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen eller i någon annan civilförvaltning.

Om tjänstgöringen vid lots- och fyrinrättningen stadgas i rikslag efter att lagtinget har beretts tillfälle att ge utlåtande i saken. Om tjänstgöringen i annan civilförvaltning stadgas

i rikslag med lagtingets bifall. Tills sådan tjänstgöring som avses här har ordnats är de invånare i landskapet som avses i 1 mom. befriade från att fullgöra värnplikt.

Vad som stadgas i 1 mom. gäller inte dem som efter fyllda 12 år har inflyttat till landskapet från annan ort.

5 kap. Rikets behörighet

[...]

29 §. *Överföring av lagstiftningsbehörigheten till landskapet*

Riket har utöver vad som stadgas i 27 § lagstiftningsbehörighet i fråga om

1) folkbokföring, [...].

Inom rättsområden som nämns i 1 mom. kan med lagtingets samtycke lagstiftningsbehörigheten helt eller till vissa delar överföras på landskapet genom lag. I en sådan lag skall intas stadganden om de åtgärder som föranleds av överförandet.

Den vars anställningsförhållande till staten berörs av en överföring av behörighet enligt 2 mom. skall, om han samtycker därtill, med bibehållna förmåner överföras till motsvarande uppgift i landskapets tjänst i enlighet med vad som närmare stadgas i förordning.

30 §. *Behörighet och förfarande i förvaltningsärenden*

Förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer på riksmyndigheterna med iakttagande av följande: [...]

2) i pass som i landskapet utfärdas för den som har hembygdsrätt skall också ingå ordet "Åland", [...].

10 kap. Särskilda stadganden

[...]

67 §. *Införande av kommunal rösträtt i vissa fall*

Under de förutsättningar som anges i landskapslag medges finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare rösträtt och valbarhet vid val av förtroendevalda inom kommunalförvaltningen. Sådan rösträtt och valbarhet kan på samma sätt medges medborgare i andra stater. (1995/6)

Beslut om antagande av en landskapslag som avses i 1 mom. skall fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

[...]

69 §. *Ändring av självstyrelselagen.*
Landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. (2000/38)

I landskapslag kan stadgas att beslut om antagande av landskapslag skall fattas av lagtinget med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. En landskapslag där ett sådant stadgande ingår skall antas i samma ordning.

11 kap. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

[...]

72 §. *Hembygdsrätt*

Den som när denna lag träder i kraft har sitt egentliga bo och hemvist i landskapet har rätt att på ansökan hos landskapsregeringen erhålla hembygdsrätt i enlighet med den äldre lagens bestämmelser därom. (2004/11)

I fråga om hembygdsrätt följer adoptivbarn sina adoptivföräldrar även då barnet har adopterats innan denna lag träder i kraft.

73 §. *Utövande av näring*

Den som när denna lag träder i kraft har sitt egentliga bo och hemvist i landskapet har rätt att, sedan han utan avbrott varit bosatt under fem år i landskapet, utöva näring i landskapet med stöd av stadgandena i den äldre lagen.

Enskilda personer, bolag, andelslag, föreningar, andra sammanslutningar och stiftelser, som när denna lag träder i kraft utövar näring i landskapet med stöd av stadgandena i den äldre lagen, har rätt att även framdeles utöva näring enligt den äldre lagen.